

УДК 502.4

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНІ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

*Г. Грушкевич, магістр
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. В Україні збереження навколишнього природного середовища є однією з найважливіших проблем. Використання територій гірських районів Карпат характеризуються надзвичайно високим, економічно та екологічно необґрунтованим рівнем господарської діяльності, нераціональним розміщенням виробничих та житлових територій, а також малою часткою територій природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного призначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зараз учені велику увагу приділяють питанням охорони навколишнього середовища. Коли сьогодні говорять про майбутнє людства, то все частіше особливу увагу приділяють поліпшенню родючості ґрунтів та охороні й раціональному використанню земельних ресурсів, як важливого чинника суспільного виробництва у суверенній і незалежній державі. Нині ландшафти Українських Карпат переживають складний момент розвитку [1; 2; 4; 5].

Постановка завдання. Основною метою статті є обґрунтування використання гірських територій та функціонування природно-заповідних фондів.

Виклад основного матеріалу. Українські Карпати розташовані в центральному секторі Карпатської дуги, охоплюють значну частину Східних Карпат, сполучаючи таким чином Західні і Південні Карпати. Гори займають територію Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей. Разом із передгір'ями площа Українських Карпат становить 37 тис. км². Середня їх висота 1000 м н. р. м., а шість вершин перевищують 2000 м. Найвища гора – Говерла (2061 м) [1]. Гірські хребти, розділені поздовжніми улоговинами та розмежовані глибокими поперечними долинами, простягаються, переважно, з північного заходу на південний схід.

Карпати мають вигідне географічне положення в центрі Європи, у досить сприятливому ґрунтово-кліматичному поясі. Різновидності ґрунтового покриву об'єднуються в чотири основні типи – підзолисті, дернові, лучні і гірсько-лісові. Найбільше поширення на території Карпат мають гірсько-лісові ґрунти. Вони займають понад 50% території.

Клімат українських Карпат помірно континентальний, теплий, як для гірської місцевості, з циклонічними та антициклонічними вторгненнями атлантичного повітря. Карпати – найвологіше місце в Україні: найбільше дощів – навесні і влітку, снігу – взимку [1; 2].

Відповідно до Закону України “Про природно-заповідний фонд України” на території держави прийняті такі категорії об'єктів природоохоронного рангу: природні заповідники (ПЗ), біосферні заповідники (БЗ), національні природні парки (НПП), регіональні ландшафтні парки (РЛП), заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. На території Карпат найважливішими

об'єктами природно-заповідного фонду України є: у Львівській області – НПП “Сколівські Бескиди”, створений у 1999 р. на площі 35 684 га, РЛП “Верхньодністровські Бескиди” – 1997 р. на площі 8 536 га, Надсянський РЛП – 1997 р. на площі 19428 га; в Івано-Франківській області – ПЗ “Торгани” створений у 1996 р. на площі 5344,2 га, НПП “Карпатський” – 1980 р. на території 50,3 тис. га, “Гуцульщина” – 2002 р. на площі 32,271 тис. га, “Галицький” – 2004 р. на площі 14684,8 га, “Синьгора” – 2009 р. займає площу 10866 га, “Верховинський” – 2010 р. на площі 12022,9 га; у Чернівецькій області – НПП “Вижницький” створений у 1995 р. на площі 7928,4 га, “Черемоський” – 2009 р. на території 7117,5 га, “Хотинський” – 2010 р., займає площу 9446,1 га; у Закарпатській області – Карпатський БЗ, створений 1968 року на площі 57880 га, НПП “Зачарований край” – 2007 р. на території 6101 га, “Синевир” – 1989 р. на площі 50,3 тис. га, “Ужанський” – 1999 р. на території 39159 га. Останній разом із РЛП “Надсянський” (Львівська область) входить до першого у Європі міжнародного тридержавного українсько-польсько-словацького БЗ “Східні Карпати” [1; 3; 5].

Надзвичайно серйозною проблемою на території Українських Карпат є збереження цінних, часто унікальних природних ділянок лісу. Важке економічне становище частини населення областей призвело до неконтрольованих рубок по всій території Карпатських гір, у тому числі й на об'єктах природно-заповідних фондів. Це згодом може спричинити зсув ґрунтів та повну зміну видового складу рослинних угруповань цієї території.

Внаслідок випасу худоби у природоохоронних об'єктах, збору лікарських рослин, рослин-первоцвітів зменшується їх кількість, що може призвести до зникнення деяких видів.

Уже сьогодні до Червоної книги Українських Карпат віднесено 271 вид рослин, з них 92 є рідкісними і зникаючими. Фауна гір нараховує 542 види, занесені до Червоної книги Карпат. До Європейського червоного списку тварин і рослин та Червоної книги України занесено 68 видів ссавців, 87 видів птахів, 20 видів рослин.

Втрата хоч би одного виду призводить до непередбачуваних наслідків, і збереження цих зникаючих рослин і тварин є одним із основних і найгостріших природоохоронних заходів.

Висновки. Усе це переконливо свідчить про відсутність єдиної екологічно збалансованої системи раціонального природокористування, а також про необхідність негайного перегляду існуючої політики охорони територій. Створення нових об'єктів природно-заповідного фонду забезпечить збереження, відтворення й ефективне використання природних комплексів та окремих об'єктів, які мають особливу природоохоронну, наукову, освітню, естетичну та оздоровчу цінність. До того ж ці об'єкти можуть використовуватися тільки для природоохоронних, науково-дослідних, оздоровчих та освітньо-виховних цілей.

Заповідання як метод територіальної охорони природи на сьогодні залишається головною гарантією збереження живої природи, унікальних природних екосистем, ландшафтів і є складовою системи забезпечення конституційного права людини на безпечне довкілля.

Бібліографічний список

1. Заповідні екосистеми Карпат / С. Стойко, Е. Гадач, Т. Шимон, С. Михалик. – Львів : Світ, 1991. – 248 с.
2. Українські Карпати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakarpattyachko.com.ua/pryroda/gory/karpaty>.
3. Петранівський В. Л. Туристичне краєзнавство [Електронний ресурс] / В. Л. Петранівський, М. Й. Рутинський. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1725100941916/turizm/turistichne_krayeznavstvo_-_petranivskiy_vl.
4. Передумови та етапи розвитку сільського зеленого туризму в Карпатському регіоні України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://5ka.at.ua/load/turizm/peredumovi_ta_etapi_rozvitku_silskogo_zelenogo_turizmu_v_karpatskomu_regoni_ukrajini_kursova_robota/62-1-0-7622.
5. Мателешко О. Ю. Червона книга Українських Карпат. Тваринний світ / О. Ю. Мателешко, Л. А. Потіш. – Ужгород : Карпати, 2011. – 336 с.

Грушкевич Г. Природно-заповідні території Українських Карпат

У статті розглянуто часткову характеристику території Українських Карпат. Коротко охарактеризовані особливості природно-заповідного фонду та окремих заповідних територій. Проведено аналіз сучасного стану використання гірських територій.

Ключові слова: природно-заповідні території, ландшафти, охорона навколишнього середовища.

Hrushkevych H. Nature reserve funds of the Ukrainian Carpathians

Partial characteristics of the funds of the Ukrainian Carpathians are highlighted in the article. Peculiarities of nature reserve funds and some reserve areas are briefly characterized. Analysis of the current state of mountain areas use has been carried out.

Key words: nature reserve funds, landscapes, protection of the environment.

Грушкевич Г. Природно-заповедные территории Украинских Карпат

В статье рассматривается частичная характеристика территории Украинских Карпат. Коротко охарактеризованы особенности природно-заповедного фонда и отдельных заповедных территорий. Проведен анализ современного состояния использования горных территорий.

Ключевые слова: природно-заповедные территории, ландшафты, охрана окружающей среды.